

1. Frit valg på ældreområdet.

Ældre borgere i Københavns kommune tilbydes på en række områder valgfrihed. Frit valg har flere perspektiver og omfatter både frit valg af leverandør og på nogle områder også en vis valgfrihed i valget af hvilke ydelser borgeren ønsker at modtage. Dette notat lægger særligt vægt på det frie leverandørvalg, da det er forvaltningens opfattelse at det er dette aspekt der særligt har SOU-udvalgets interesse.

2. Indførelse af frit valg på ældreområdet til hjemmeboende.

Frit valg har siden 2001 været et centralt element i regeringens moderniseringsprogram for den offentlige sektor. Moderniseringsprogrammet har således medført indførelsen af frit valg på en række velfærdsydelser, herunder på ældreområdet.

Regeringens begrundelse for indførelse af frit valg på ældreområdet er beskrevet i bemærkningerne til lovforslag L130 "Forslag til lov om ændring af lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, lov om hjemmeservice og lov om individuel boligstøtte. (Frit valg af leverandør af personlig og praktisk hjælp m.v.)" der senere blev indarbejdet som frit valg bestemmelser i serviceloven LBK nr. 941 af 01/10/2009.

Formålet med servicelovens frit valgs bestemmelser er at sikre den enkelte ældre eller handicappede øget frihed i valget af velfærdsydelser og skabe øget konkurrence om levering af disse. Konkurrence om velfærdsydelser antages at medføre en bedre sammenhæng mellem pris og kvalitet og højere effektivitet i leveringen af velfærdydelser.

Det fremgår videre af lovforslaget at særligt frit valg af hjemmehjælp kan medføre administrative omkostninger til fastlæggelse af pris og kvalitetskrav til leverandører og til godkendelse af leverandører.

I dette notat redegøres for centrale områder hvor der i overensstemmelse med ovennævnte tankegang er indført frit valg på ældre og handicapområder herunder:

- Personlig pleje og praktisk bistand
- Valg af Plejebolig og plejehjem
- Valg af Hjælpemidler.

26-03-2010

Sagsnr.
2010-50734

Dokumentnr.
2010-217546

Sagsbehandler
Anders Lundsager

Myndighedsstaben

Henrik Pontoppidansvej
byg Z 1 sal lokale 210
2200 København N

Telefon
3530 3760

E-mail
WW39@suf.kk.dk

www.kk.dk

3. Frit valg af personlig hjælp og praktisk bistand

Det fremgår af Serviceloven LBK nr. 941 af 01/10/2009 at kommunen har pligt til at skabe grundlag for borgerens valgfrihed af leverandør af personlig og praktisk hjælp. Kommunalbestyrelsen fastsætter serviceniveauet og den kommunale myndighed fastsætter på den baggrund kvalitetskrav og evt. priskrav til leverandører af personlig og praktisk hjælp.

Den kommunale myndighed har derefter pligt til enten at godkende og indgå kontrakt med enhver leverandør, der opfylder kravene. Kommunen kan også vælge at afholde et udbud vedr. hjemmehjælpsopgaverne på en måde så borgerne sikres flere leverandører at vælge imellem.

Kommunen har pligt til at sikre borgerne mulighed for at anvende selvvalgt hjælper til levering af personlig pleje og praktisk bistand. Borgere der er visiteret til hjælp kan selv udpege en person til at udføre hjælpen. Hjælperen godkendes af kommune og der indgås kontrakt mellem forvaltningen og hjælperen.

Borgere der modtager mere end 20 timers hjælp om ugen kan vælge at modtage et kontanttilskud til ansættelse af en hjælper, som borgeren selv antager.

Kommunerne kan endvidere som noget nyt tilbyde borgere et servicebevis, omfattende den hjælp man er visiteret til. Borgeren kan vælge at ansætte den person eller indgå kontrakt med den virksomhed de ønsker skal udføre hjælpen.

Serviceloven indbefatter bestemmelser om valgfrihed og medbestemmelse for borgerne omkring levering af ydelser.

Kommunen har pligt til sikre at borgere der modtager personlig pleje og praktisk bistand kan bytte ydelser og kan vælge at lade hjælperen udføre andre opgaver end dem borgeren er visiteret til. Der er visse begrænsninger på det frie valg. Borgere der kun er visiteret til praktisk hjælp, kan f.eks. ikke bytte sig til personlig pleje. Hvis en borger ønsker at bytte ydelser, skal hjemmehjælperen vurdere om det er sundhedsmæssigt forsvarligt at borgeren bytter ydelser.

Hvis borgerne vælger en privatleverandør har borgerne endvidere mulighed for at købe tilkøbsydelser. Dvs. ydelser der ligger ud over den visiterede ramme. Ifølge Vejledning 2 til serviceloven VEJ nr. 94 af 05/12/2006 bilag 5 er dette ikke en mulighed for offentlige leverandører af personlig og praktisk hjælp.

Frit valg af leverandør i hjemmeplejen

I Københavns Kommune har modtagere af hjemmehjælp haft mulighed for frit at vælge mellem den kommunale og en række private hjemmehjælpsleverandører siden 2003.

Københavns kommune anvender 4 modeller til at sikre borgerne frit valg mellem leverandører inden for hjemmehjælpsområdet.

Godkendelsesmodel

Godkendelsesmodellen anvendes inden for praktisk og personlig hjælp i hjemmet samt madservice og betyder at kommunen løbende godkender alle leverandører der opfylder kommunens kvalitets og priskrav. Der er godkendt 16 leverandører af personlig hjælp og 23 leverandører af praktisk hjælp samt 2 inden for madservice.

Udbud

Der er foretaget et nationalt udbud for tøjvask og indkøbsordning, hvor der i en udbudsrunde er udvalgt 2 leverandører inden for tøjvask og 2 leverandører inden for indkøbsområdet. Det er som udgangspunkt ikke muligt for nye leverandører at blive godkendt så længe kontrakterne med de virksomheder der har vundet udbudet løber.

Udbud inden for godkendelsesmodellens rammer

Kommunen har endvidere anvendt en særlig udbudsform betegnet ”Udbud inden for godkendelsesmodellens rammer” for turkøbsordning til ældre borgere. I overensstemmelse med modellen har kommunen valgt en turkøbshovedleverandør. Andre leverandører kan efterfølgende anmode om godkendelse til samme pris og kontraktvilkår som hovedleverandøren.

Eget valg af hjælper

Borgere i Sundheds og Omsorgsforvaltningen kan også vælge selv at udpege hvem der skal levere praktisk og personlig bistand. Selvvalgt hjemmehjælper forudsætter, at kommunen kan godkende hjælperen som efterfølgende indgår kontrakt med kommunen. Borgere der modtager over 20 timers personlig og praktisk bistand kan endvidere få et kontant tilskud således at borgeren selv kan ansætte hjælp.

Valg af egen hjælper er ikke en særligt udbredt model i Sundheds- og omsorgsforvaltningen I alt anvender ca. 125 borgere ordningen. Denne model er ikke medtaget i tabel 1.

Sygeplejeydelser

Der gøres særskilt opmærksom på, at det ikke er alle hjemmeplejeydelser der er omfattet af servicelovens frit valg bestemmelser. Ydelser der vedrører sygepleje hører under sundhedsloven LBK nr. 95 af 07/02/2008. Københavns kommune har valgt at sygeplejeydelser leveres af den kommunale hjemmepleje og kommunen er ikke forpligtiget til at etablere en frit valg ordning for sygeplejeydelser.

Personlig hjælp og praktisk bistand til borgere i plejeboliger

Frit valg af personlig hjælp og praktisk bistand omfatter ikke borgere i plejeboliger, men alene borgere i eget hjem.

Oversigt

På næste side er der opstillet en skematisk oversigt over frit valg ydelser i Københavns kommune samt de forskellige modeller Sundheds og Omsorgsforvaltningen anvender til at sikre borgerne frit valg af praktisk og personlig hjælp.

Tabel 1 - Frit valg af leverandør af praktisk og personlig hjælp i Sundheds og Omsorgsforvaltningen

	Personlig pleje (1)	Praktisk hjælp (1)	Madservice	Turkøbsordning	Indkøbsordning	Tøjvaskeordning
Ydelses- beskrivelse	Hjælp til bad, frisering, gå på toilet mv.	Rengøring mm.	Levering af hovedmåltid og andre måltider efter behov	Borger transporteres til og fra indkøbscenter og modtager hjælp til opbæring.	Varer bestilles fra bopæl og bringes til bopælen af leverandøren	Tøjet afhentes hos borger vaskes, tørres og lægges sammen og leveres til borger.
Frit valg model	Godkendelses	Godkendelse	Godkendelse	Godkendelse - hovedleverandør fundet ved udbud	Udbud hvor der er skrevet kontrakt med 2 leverandører	Udbud hvor der er skrevet kontrakt med 2 leverandører
Kommunal leverandør	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej
Pris	Nye leverandører afregnes til en timepris der svarer til de kommunale omkostninger til produktion af ydelsen.	Nye leverandører afregnes til en timepris der svarer til de kommunale omkostninger til produktion af ydelsen.	Nye leverandører afregnes til en timepris der svarer til de kommunale omkostninger til produktion af ydelsen.	Nye leverandører afregnes til samme pris som hovedleverandøren	Leverandører fundet ved priskonkurrence leverandører med laveste priser vandt udbudet	Leverandører fundet ved priskonkurrence leverandører med laveste priser vandt udbudet
Kvalitets- krav	Offentliggjort på ww.kk.dk under godkendelses- materiale	Offentliggjort på ww.kk.dk under godkendelses- materiale	Offentliggjort på ww.kk.dk under godkendelses- materiale	Offentliggjort på ww.kk.dk under godkendelses- materiale	Kontrakt ikke offentliggjort kravspecifikation kan rekvireres hos myndighedscenteret	Kontrakt ikke offentliggjort kravspecifikation kan rekvireres hos myndighedscenteret

(1) Borgere visiteret til personlig hjælp eller praktisk bistand har adgang til fleksibel hjemmehjælp og kan bytte ydelser i overensstemmelse med servicelovens bestemmelser herom.

Tabel 2 – Antal Leverandører fordelt på ydelser og lokalområder.

	Personlig hjælp og pleje (1)	Praktisk hjælp i hjemmet (1)	Madservice (2)	Turkøbsordning (3)	Indkøbsordning (3)	Tøjvaskeordning (3)
Valby, Vesterbro/ Kgs. Enghave	9	14	2	1	2	2
Vanløse/Brønshøj/ Husum	9	14	2	1	2	2
Bispebjerg/Nørrebro	9	16	2	1	2	2
Østerbro/ Indre by/ Christianshavn	9	16	2	1	2	2
Amager	8	12	2	1	2	2

(1) Tallet inkluderer også den kommunale hjemmeplejeenhed i hvert lokalområde. Alle leverandører af personlig hjælp leverer også praktisk hjælp

(2) Tallet inkluderer også Københavns Madservice A la Carte, der er et kommunalt storkøkken

(3) Der er ingen kommunale leverandører på dette område.

Borgerens anvendelse af frit valg leverandører

Borgerne har frit valg af leverandør på alle ydelser inden for praktisk og personlig hjælp bortset fra turkøbsordningen, der er under implementering, og træder i kraft d. 1. april 2010.

Nedenstående tabeller beskriver borgernes brug af private og kommunale leverandører

Tabel 3 – Visiterede borgere ifølge serviceloven fordelt på leverandørtyper og ydelsestyper i 2009

Leverandør	Personlig pleje		Praktisk hjælp		Indkøbsordning		Vaskeordning		Turkøb	
Kommunal	8975	92%	11750	76%
Privat	818	8%	3714	24%	5446	100%	6861	100%	354	100%
Total	9793	100%	15464	100%	5446	100%	6861	100%	354	100%

Kilde: KOS-udtræk Dokumentationsstaben, Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Københavns Kommune d. 22 marts 2010

Inden for personlig pleje har den kommunale hjemmepleje en høj markedsandel. Andelen der har valgt privatleverandør udgør 8 %. Private leverandører har en højere markedsandel inden for praktisk hjælp. Dette kan skyldes muligheden for at købe tilkøbsydelser hos de private leverandører, eksempelvis ekstra rengøring.

Inden for tøjvask og indkøbsordning, tilbydes frit valg mellem 2 private leverandører på hvert ydelsesområde. Det er forvaltningens vurdering at private leverandører kan varetage disse opgaver billigere end den kommunale hjemmepleje, og derfor eksisterer der ingen mulighed for at kunne vælge en kommunal leverandør.

Turkøbsordningen er under etablering og der er valgt en hovedleverandør. Andre leverandører vil efter ordningens ikrafttræden kunne anmode om godkendelse. Første godkendelsesrunde for nye leverandører har frist for anmodning 1. maj 2010 kl. 12.00.

Tabel 4 - Visiterede timer ifølge serviceloven fordelt på leverandørtyper og ydelsestyper i 2009

	Personlig hjælp hverdag		Personlig hjælp, øvrig tid		Praktisk bistand		I alt	
	Timer	%	Timer	%	Timer	%	Timer	%
Kommunal	191.383	93%	139.524	93%	75.564	78%	406.470	90%
Privat	13.835	7%	10.144	7%	21.607	22%	45.587	10%
I alt	205.218	100%	149.668	100%	97.171	100%	452.057	100%

Kilde: KOS-udtræk Dokumentationsstaben Sundheds og omsorgsforvaltningen, Københavns Kommune d. 22 marts 2010

Det fremgår af tabel 4 over visiterede timer, at den kommunale hjemmeplejes markedsandel for personlig og praktisk hjælp er meget høj, hvis markedsandele beregnes ud fra antal visitere timer. Dette kan skyldes at særligt tunge borgere vælger den kommunale leverandør. Private leverandører kan ikke tilbyde sygepleje hvorfor borgere der ønsker en privat leverandør af personlig og praktisk

hjælp, vil være tvunget til at have flere leverandører af hjemmeplejeydelser, hvis de også har behov for sygepleje.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har 2 leverandører af madservice henholdsvis en privat og offentlig leverandør.

Tabel 5 Antal hjemmeboende borgere visiteret til madservice 31. dec. 2009

	Madservice borgere	
		%
Kommunal	2857	83%
Privat	570	17%
I alt	3427	100,0%

Kilde: *Din private kok og Københavns Madservice ala Carte d. 19 marts 2010*

Som det fremgår af tabel 5 har 17 % af borgerne valgt en privatleverandør inden for madservice. Den private leverandør kan tilbyde en række tilkøbsydelser mod en højere egenbetaling herunder eksempelvis Gourmetmiddage, hvilket udgør en konkurrencefordel i forhold til den kommunale leverandør.

4. Frit valg på Hjælpemiddelområdet

Hjælpemidler bevilges efter Lov om social Service § 112, når borgeren har en varigt nedsat funktionsevne, når hjælpemidlet

- 1) i væsentlig grad kan afhjælpe de varige følger af den nedsatte funktionsevne,
- 2) i væsentlig grad kan lette den daglige tilværelse i hjemmet eller
- 3) er nødvendigt for, at den pågældende kan udøve et erhverv.

En del hjælpemidler er i dag **ikke omfattet af reglerne om frit valg**. Det gælder

- Tekniske hjælpemidler som kørestole, rollatorer, el-senge m.v. Hjælpemidler, som typisk genbruges.
- Bleer, katetre, sygeplejeartikler og diabeteshjælpemidler

Der vælges hjælpemidler fra hjælpemiddelcentrets genbrugsordning, når det gælder tekniske hjælpemidler, eller fra kommunens aftaleleverandører, når det gælder bleer, katetre, sygeplejeartikler eller diabeteshjælpemidler. Der er på alle områder adgang til at vælge den bedste og billigste løsning ud fra et meget bredt produktsortiment.

Særligt personlige hjælpemidler er **omfattet af reglerne om frit valg**. Det gælder

- Kørestole, som forudsætter individuel tilpasning og nødvendigvis må benyttes i hovedparten af dagens timer
- Ortopædisk fodtøj og fodindlæg
- Arm- og benproteser
- Støttekorsetter og bandager, herunder fx skinnebandager, stativer, halskraver og kompressionsstrømper
- Parykker
- Brystproteser
- Stomihjælpemidler
- Kropsbårne synshjælpemidler

Når bevilling foreligger, kan ansøgeren selv indkøbe hjælpemidlet hos en leverandør efter eget valg. Det hjælpemiddel, som brugeren indkøber, skal opfylde de hensyn til kvalitet, holdbarhed, garanti, service- og reparationsmuligheder m.m., der er lagt til grund for bevillingen.

Har kommunen indgået leverandøraftale, kan ansøgeren få refunderet et beløb svarende til de udgifter, kommunen ville have haft, hvis ansøgeren havde valgt at benytte kommunens leverandør. Ansøgeren kan dog højst få refunderet det beløb, som pågældende har betalt for hjælpemidlet.

Vælger brugeren et hjælpemiddel med yderligere funktioner end specificeret ved bevillingen, vil merudgiften herved altid skulle afholdes endeligt af brugeren selv.

Københavns Kommune har leverandøraftaler på følgende grupper af særligt personlige hjælpemidler: ortopædisk fodtøj, ortopædiske fodindlæg, kompressionsstrømper, brystproteser og stomihjælpemidler.

Høreapparater

For høreapparater er der frit valg mellem de offentlige klinikker på hospitalerne og de private høreapparatforretninger, som er godkendt til tilskudsordningen. Tilskuddet pr. høreapparat er fastsat til 6230 kr. pr. apparat, uanset hvilket apparat, der leveres.

Forbrugsgoder

Forbrugsgoder bevilges efter servicelovens § 113 og er produkter, som kan købes i almindelig handel, men i nogen tilfælde kan fungere som hjælpemiddel. Det gælder f.eks. el-scootere og forskellige husholdningsredskaber. Afhængigt af borgerens funktionsniveau, kan forbrugsgodet enten bevilges som hjælpemiddel og udlån eller som tilskud på 50 % af indkøbsprisen. Hvis der ydes hjælp i form af tilskud, har brugeren frit leverandørvalg.

Boligindretninger

Boligindretning bevilges efter Servicelovens § 116 når indretningen er nødvendig for at gøre boligen bedre egnet som opholdssted for en person med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Boligindretninger kan være opsætning af greb og gelændere, fjernelse af dørtrin, trappelift, loftlift, rampesystemer m.v.

Der er p.t. ikke frit leverandørvalg for boligindretninger.

Lovforslag L 114 om øget frit valg på hjælpemiddelområdet

Lovforslaget er fremsat som led i udmøntning af dele af finanslovsaftalen, regeringsgrundlaget og kvalitetsreformen. Lovforslaget er 1. behandlet den 9. februar 2010. Hvis lovforslaget vedtages, vil ikrafttræden være 1. oktober 2010.

Lovforslaget indebærer:

- Mulighed for frit valg af leverandør af alle typer af hjælpemidler (gælder ikke, hvis kommunen kan stille et fuldstændigt identisk hjælpemiddel til rådighed).
- Mulighed for indkøb af dyrere hjælpemiddel med betaling af prisdifferencen.
- Mulighed for frit valg af håndværker til udførelse af boligindretning.
- Mulighed for mod betaling af prisdifferencen at vælge andre materialer.

Arbejdsredskaber, som løftlifte, personløftere og plejesenge er ikke omfattet af frit valg. Her vejer arbejdsmiljøhensynet tungest.

Der er afsat midler til øget vejledning af borgerne. Kommunen skal vejlede om mulighederne for at benytte frit valg, men er ikke forpligtet til at vejlede i forhold til leverandører af hjælpemidler og brug af hjælpemidler med supplerende funktioner.

Hvis der på grund af frit valg undtagelsesvist skulle blive tale om ekstraordinært dyre eller hyppige reparationer eller hyppigere udskiftninger, skal udgifterne betales af borgeren selv.

5. Frit valg af bolig

I følge Lov om udlejning af almene boliger har ældre og personer med handicap, der er godkendt til en ældrebolig eller en plejebolig ret til frit at vælge sådanne boliger.

Dette gælder uanset boligens beliggenhed. Ved flytning til en anden kommune skal betingelserne for at blive godkendt til en sådan bolig være opfyldt i såvel bopælskommunen som i tilflytningskommunen.

Retten til frit valg omfatter ret til at en ægtefælle samlever eller registreret partner fortsat kan indgå i husstanden. I så fald skal den bolig, der tilbydes, være egnet til 2 personer.

Boligerne tildeles de borgere, der har det største behov for boligen og derefter til den, der længst tid har stået på ventelisten.

Specielt for plejeboliger:

Ældre, der opfylder betingelserne for at blive optaget i en plejebolig og som ønsker at søge en specifik bolig, optages på en specifik venteliste i den kommune, hvor det ønskede botilbud ligger. Under særlige forhold kan en kommune beslutte, at borgere fra andre kommuner ikke kan optages på den specifikke venteliste.

Ledige boliger tildeles til de personer, der har størst behov for det pågældende botilbud.

Personer, der er optaget på den specifikke venteliste, skal efter anmodning gøres bekendt med deres placering på ventelisten. I den forbindelse oplyses ansøger om, at boligerne tildeles efter behov, dog at boligen, hvis der ikke er større forskel på ansøgernes behov, tildeles den, der har stået længst på ventelisten.

Om 4-ugersgarantien

Plejeboligansøgere, der *ikke* søger en specifik bolig, optages på en generel venteliste.

Disse ansøgere skal ifølge lovgivningen tilbydes en plads senest 2 måneder efter godkendelsen til plejehjem. I Københavns Kommune er vedtaget en 4-ugers garanti således at borgerne skal tilbydes en plads senest 4 uger efter godkendelsen. Borgere under 4-ugers garantien prioriteres højt ved tildelingen af plejeboliger. Kommunen overholder 4-ugersgarantien.

Socialministeriet har i februar 2010 udtalt, at garantien for at der skal tilbydes en plads senest 2 måneder efter godkendelsen også gælder ansøgere fra andre kommuner.

Ansøgere, der alene ønsker en specifik bolig oplyses om, at de dermed ikke er undergivet 4-ugers garantien.

Nøgletal vedr. frit valg af plejebolig

Ser man på borgernes valg af plejebolig kan det

Tabel 6 Valg af plejebolig i og uden for Københavns Kommune i år 2009

Valg af plejebolig	Antal borger
Ældre der vælger plejebolig i kommunen	1443
Borgere der vælger plejebolig uden for kommunen	198
Borgere bosat uden for Københavns kommune der ønsker plejebolig i kommunen	97

Kilde: Informatikstaben, Sundheds- og omsorgsforvaltningen d. 19 marts 2010.

Det fremgår af tabel 6 at de fleste borgere vælger en plejebolig inden for kommunens grænser, men der er ca. 12 % af borgerne, der er bosiddende i Københavns kommune der vælger en plejebolig uden for kommunen. Der er flere ældre der ønsker en plejebolig uden for kommunen end der er borgere der ønsker at flytte til en plejebolig i Københavns kommune. Der er dog ikke tale om en særligt markant trend.